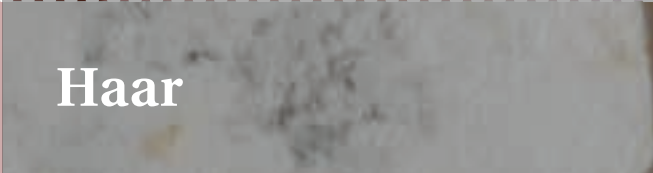

studies

in textiel

Haar

www.textielcommissie.nl
www.textielgeschiedenis.nl

studies in textiel

Studies in Textiel is een gezamenlijke uitgave van de Textielcommissie.nl en de Stichting Textielgeschiedenis. *Studies in Textiel* richt zich met toegankelijke, kwalitatief hoogstaande artikelen op een brede groep lezers die in textiel is geïnteresseerd. Met 'textiel' kunnen worden aangeduid grondstoffen, halffabrikaten en eindproducten gemaakt van vezels, waaronder vlak textiel, kostuums en mode, accessoires, interieurtextiel, industrieel textiel, textielkunst, textieldesign en technisch textiel. *Studies in Textiel* is een neerslag van de lezingen van halfjaarlijkse symposia, georganiseerd door de Textielcommissie.nl en aangevuld met relevante en actuele artikelen. Aspecten als conservering en restauratie, (kunst)geschiedenis, techniek, wetenschap, sociaal-economische geschiedenis, industrie en vormgeving komen aan bod.

Hybriden tussen mens en dier

Over onze afkomst en idealen

Silvia B.

De eerste behaarde figuurtjes waren twee hele kleine zusjes die ik een lamsvachtje gaf van een tweedehands Persianer bontjas. Ik noemde hen *Les Bêtes Noires* (afb. 1). Zij zouden de eersten zijn van een hele lijn hybride figuren, tussen mens en dier, tussen verschillende leeftijden, geslachten of culturen, of tussen mens en pop. Hoewel de zusjes toch niet naakt meer waren, vond ik hen heel kwetsbaar en ik zocht naar een zekere bescherming. De oplossing lag achteraf gezien voor de hand: haar! Menselijk lang zwart haar. Het werkte als een schild waardoor de zusjes van de wereld afgeschermd werden en zodoende een eigen wereldje creëerden, precies wat ik zocht. Uiteraard moest het *real human hair* zijn, omdat zij ook echte lamsvachtjes hadden. In mijn stad Rotterdam is haar in alle soorten en maten te koop op de Kruiskade en ik ben daar sindsdien dan ook vaste klant bij alle haartoko's. Ik maak praktisch geen beeld meer zonder.

Het slangenmensjongetje *Sans Douleur* dat onderdeel uitmaakte van de tentoonstelling 'HAAR!' in het Centraal Museum komt uit een melancholieke circuserie (afb. 2). Het was voor mij als vanzelfsprekend dat ik eens iets zou doen met het feit dat behaarde mensen vooral in de negentiende eeuw hun leven vaak in rondreizende circussen doorbrachten. Dit ventje draagt een nette broek met overhemd en vestje, leren handschoenen en jazzschoentjes; zijn vacht is zichtbaar in zijn gezicht en piept overal onder zijn kleding uit. Zijn pruik koos ik op het krulletje, tussen afro en clown.

Lily Lucinda is het beeld in de expositie van een hele kleine, maar volwassen jongedame die van top tot teen lichtblond behaard is (afb. 3). Haar naam verwijst naar Lucy, de eerste rechtop staande mens, opgegraven toen *Lucy in the Sky* van de Beatles op de radio klonk. Ik vond het mooi zo'n oerdame een wat chique dubbele naam mee te geven en Lily kan als *little* of als 'liefblank' geïnterpreteerd worden. Lucy wordt stevast met donker haar verbeeld, maar wie weet of er ook blondines waren in haar tijd? Lucinda's vachtje bestaat uit blond mensenhaar, dakpansgewijs van teen naar hoofd gelijmd. Haar hoofdhaar is een pruik en ook op haar neus en voorhoofd gebruikte ik een stukje van een pruik. Het haar van de pruik is op tule geknoot, waardoor de scheiding er heel natuurlijk uitziet. Voor de richting van de haargroei heb ik naar dieren gekeken. Op de buik komen de

1 *Les bêtes noires*, 2000. Afm. 84x32 x 18cm en 90x46x18 cm. Lamsvacht op kunststof, echt haar, kunstwimpers. Privé-collectie, courtesy Galerie Ron Mandos. Foto: auteur.

2 *Sans Douleur*, 2011. Afm. 120x90x58 cm. Lamsvacht op kunststof, kunstwimpers, echt haar, kleding, leren schoenen en handschoenen, circuspiedestal. Collectie kunstenaar, courtesy Galerie Ron Mandos. Foto: auteur.

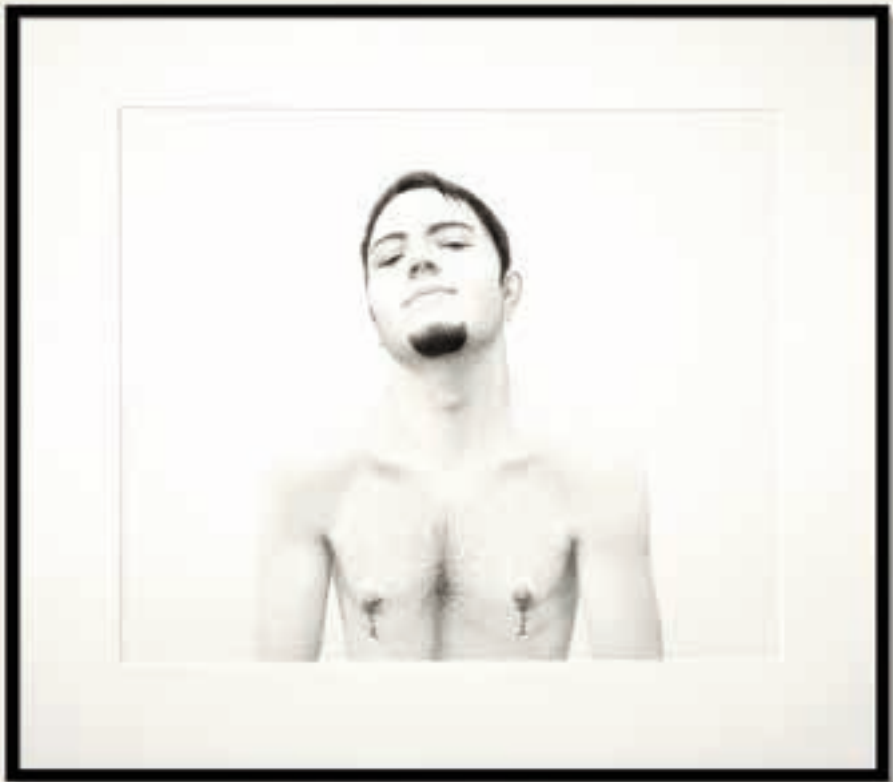
haren samen in een opstaand richeltje, aan de achterzijde van de benen ook, daar zijn ze meestal wat langer. Voor het gezicht keek ik naar plaatjes van mensen met hypertrichose, ofwel het ‘weerwolfsyndroom’ uit de oude *Freakshows*, wat ook nu nog sporadisch voorkomt. Deze mensen maken bijna allemaal de scheiding op de neus en kammen het haar van daaruit over het gezicht. Ik moet eerlijk bekennen dat ik destijds van de *Wookies* in *Star Wars* geen weet had, maar zo te zien deed hun ontwerper hetzelfde als ik.

Haargroeirichtingen bestudeerde ik ook voor mijn tekeningen. Rond 2006 maakte ik een serie portretten van dandyeske mannen. Voor één van hen zocht ik in de magazines

3 *Lily Lucinda*, 2001. Afm. 103x29x28 cm. Echt haar op kunststof, glazen ogen, kunstwimpers, tanden en nagels. Collectie Nederlandse Gasunie, courtesy Galerie Ron Mandos. Foto: auteur.

naar goede voorbeelden van armbehaving. Tevergeefs, de gladde haarloze look had zijn intrede gedaan en ik vond niet één model met armhaar. Gelukkig bevindt mijn atelier zich boven een brandweerkazerne. Brandweermannen zijn meestal heel stoer en gelukkig niet al te hip! Dus kon ik bij hen ruimschoots behaarde armen fotograferen. Voor een borsthaarvoorbeeld vond ik een bijzondere foto, namelijk van Matt, een *XX-Boy* (afb. 4). Matt is geboren als meisje en net getransformeerd naar man. Door hormonen is zijn adamsappel gegroeid en is zijn mannelijke beharing geactiveerd. Onder de tepels zitten de littekens van de borstverwijdering, de laatste hints naar zijn voormalige kunne. Prachtig hoe hij glorieus en letterlijk apetrots poseert. Mocht je denken dat alle haar gewoon naar beneden groeit, dan zie je hier dat het ook naar de zijkant en zelfs naar boven gaat in prachtige stromingen. Als je Matt's achtergrond kent, is zijn trots heel invoelbaar.

4 *Matt*, 2006. Afm. 96 x 107 x 3 cm. Tekening in kleurpotlood, houten lijst. Collectie kunstenaar, courtesy Galerie Ron Mandos. Foto: auteur.

5 *SKINOVER*, dameshandschoenen, ellebooglang, oplage van 7 + 1 artist proof. Links *the HAIRY model*, 2007, fijn leer, echt haar. Onder *the BEAUTY SPOTS model*, 2006, fijn leer, gemodelleerde moedervlekken, leerverf, echt haar. Diverse privé-collecties, courtesy Galerie Ron Mandos. Foto: auteur.

Rond dezelfde tijd startte ik een handschoenenlijn, *SKINOVER*, een serie lange elegante huidkleurige dameshandschoenen met steeds een huideigen ingreep. Zo kan men in de huid van iemand anders kruipen en diens eigenaardigheden dragen, zoals hechtingen, sproeten, wratten, tatoeages en onontkomelijk ook beharing. In de tentoonstelling *HAAR!* waren twee paar opgesteld, *the HAIRY model* en *the BEAUTY SPOTS model* (afb. 5). Allebei vanzelfsprekend ingestoken met echt haar.

Een van de rode draden in mijn oeuvre is de relativiteit van ons schoonheidsideaal. Wat op het ene moment als sieraad beschouwd wordt, kan in een volgende trend als smerig worden ervaren. Dit geldt voor verschillende culturen en subculturen. Voor Matt is er natuurlijk geen sprake van dat hij zijn net verworven beharing af zal scheren, maar zijn hoofdhaar zal hij heel kort houden. Voor Martin C. de Waal, een Amsterdamse bekendheid in de kunstwereld en het uitgaansleven, is zijn lange haar zijn handelsmerk. Van hem maakte ik een dubbelportret (afb. 6) omdat hij dat van zichzelf ook regelmatig doet: één met en één zonder sproeten bijvoorbeeld. Zijn androgynе verschijning (versterkt door middel van plastische chirurgie) vroeg om uitgesproken portretten, in een zwart en in een wit kostuum, wel heel zacht getekend en met echt haar. Een mooie volle lok zwart steil haar komt vanonder de, in het papier geboetseerde, rand van de hoed en valt tot op het passe-partout. Hij heeft zijn lange wimpers opgemaakt, draagt een heel dun gecultiveerd snorretje en in zijn diepe decolleté is geen borsthaar te bekennen. Hij speelt een mooi spel met de seksen met maximale inzet van de betekenis van menselijk haar.

Voor mij betekent de helemaal behaarde mens een verwijzing naar het feit dat wij onszelf wel als oppersoort beschouwen, en op grond daarvan van alles uithalen met alle an-

6 *Martin C. de Waal I en II*, 2006. Afm. beide 133x103x4 cm. Tekeningen in potlood, fineliner, acrylverf en echt haar, geornamenteerde lijsten. Privé-collecties, courtesy Galerie Ron Mandos. Foto: auteur.

7 Detail van afbeelding 8.

8 *Le petit Monde*, 2007. Afm. 135x150x150 cm. Lamsvacht op kunststof, echt haar, kunstwimpers, verf, kleding, leren schoenen, platform. Collectie Museum MORE, courtesy Galerie Ron Mandos. Foto: auteur.

dere primaten, maar zelf net zo goed dieren zijn. In plaats van een vacht hebben we een dun laagje beschaving gekregen. Wij leren onze egocentrische impulsen te beheersen en ons beschaafd te gedragen, maar dierlijk gedrag blijven we vertonen. In de beeldengroep *Le petit Monde* heb ik dat willen verbeelden (afb. 7, 8). Deze kinderen hebben alle codes van de samenleving nog niet geleerd en gedragen zich bijgevolg nog onbeschaafd, bruut. Helaas zijn dit soort pesterijen en machtspelletjes niet slechts voorbehouden aan de kindertijd.

Met *Sweet Honey* heb ik een tienermeisje gemaakt dat zich precies bevindt tussen waar we vandaan komen en waar we naar toe gaan (afb. 9). Zij heeft een honingkleurige vacht van ponyhaar, van een oude bontjas van mijn tante, en haar halflange haar heb ik in dezelfde kleur geverfd. Naar de mode rond 2004 is het uitgedund en puntig geknipt. De punten van het lange haar gaan bijna onzichtbaar over in haar vachtje. In haar verlegen lach schittert een blokjesbeugel; ondanks haar opzienbarende afwijking wil zij blijkbaar toch rechte tandjes hebben. Ze is vertederend en monsterachtig ineens, tussen het beest met zijn instinctieve impulsen en de gecultiveerde maakbare mens in.

9 *Sweet Honey*, 2004. Afm. 36x44x20cm. Ponyvacht op gips, echt haar, wimpers, glazen ogen, kunststanden, blokjesbeugel. Privé-collectie, courtesy Galerie Ron Mandos. Foto: auteur.

Door de beelden niet alleen afstotend maar tegelijk heel aantrekkelijk te maken, probeer ik iets van twijfel aan vooroordelen en dogma's te veroorzaken. Ons ethisch oordeel is nu eenmaal al te vaak een gevolg van ons esthetisch oordeel. Haar speelt daar dikwijls een grote rol in. Ik maak sinds *Les Bêtes Noires* eigenlijk alsmaar zogeheten 'zwarte schapen'; ik heb duidelijk grote sympathie voor hen die zich staande houden buiten de veiligheid van de kudde.

De *Textielcommissie.nl*, opgericht in 1962, is een platform voor het bevorderen van het behoud van textiel in de breedste zin van het woord in zowel museale als privé-collecties.

De *Textielcommissie.nl* richt zich op kennisoverdracht op het gebied van het textiele erfgoed. Ze geeft informatie over actuele thema's en ontwikkelingen in wetenschap en samenleving en communiceert met een breed publiek van specialisten en belangstellenden. Ze organiseert textielsymposia, bevordert onderzoek en geeft publicaties uit (tot en met 2011 onder de titel *Jaarboek*).

De *Stichting Textielgeschiedenis*, opgericht in 1954, houdt zich bezig met het stimuleren van onderzoek naar de geschiedenis van de textielnijverheid in Nederland in de breedste zin van het woord. De Stichting Textielgeschiedenis organiseert excursies en studiedagen, verzorgt lezingen en was tot en met 2012 uitgever van de *Textielhistorische Bijdragen* (THB).

Sinds 2013 geven de *Textielcommissie.nl* en de *Stichting Textielgeschiedenis* samen *Studies in Textiel* uit.

studies in textiel

Haar. Een warm tapijt, een stapel gevulde dekens en een kaptafel ... Allemaal gemaakt van menselijk haar. In de eenentwintigste eeuw is de toepassing van dit materiaal heel divers: van het borduren van kimono's met het eigen haar tot de inzet van menselijk haar als alternatieve grondstof. Mannelijke kracht en vrouwelijke verleiding: 'haar' slingert als een rode draad door de geschiedenis. Deze *Studies in Textiel* gaat over de wereldwijde mogelijkheden en onmogelijkheden om het materiaal voor mode en textiele toepassingen te gebruiken, in heden en verleden.

